

محرک‌های فساد شبکه‌محور و کارکردهای آن در ورزش

علی ناصری^۱، بهرام یوسفی^۲، زهره حسنی^۳، علی اشرف خزائی^۴

تاریخ دریافت: ۰۰/۱۰/۲۰، تاریخ تایید: ۰۱/۰۴/۱

DOI: ۱۰,۲۲۰۳/jcsc.۲۰۲۲,۵۳۹۹۴۳,۲۴۶۸

چکیده

هدف پژوهش حاضر شناسایی و ارزیابی محرک‌های فساد شبکه‌محور و کارکرد آن در ورزش است. روش حل مسائل در این تحقیق توصیفی-تحلیلی، از نوع مدل‌سازی ریاضی و تصمیم‌گیری چند شاخه از نوع فازی است. جامعه تحقیق، ۱۰ نفر از اساتید دانشگاهی می‌باشند که در زمینه فساد سابقه پژوهش و مطالعه داشته‌اند. عوامل این پژوهش با مروری بر ادبیات نظری و پیشینه تحقیق شناسایی شده است. برای تجزیه تحلیل داده‌ها از روش ترکیبی تئوری تصمیم‌گیری چند معیاره فازی شامل: ANP بر اساس DEMATEL استفاده شد. بر مبنای یافته‌های پژوهش حاضر، ۱۲ شاخص (محرک‌ها) در ۳ بعد اصلی (کارکردها) شناسایی شد، که از این بین عوامل ترکیبی با مقدار D-R برابر با ۰,۲۳۷، به عنوان تأثیرگذارترین شناخته شدند و همچنین عوامل محافظتی نیز با مقدار D-R برابر با ۰,۲۵۴- به عنوان تأثیرپذیرترین شناخته شدند. نتایج اولویت‌بندی محرک‌ها برای تشکیل شبکه از دیدگاه مشارکت‌کنندگان نشان داد محرک‌های محافظتی شامل کاهش ریسک، پنهان‌سازی و اعتماد بالاترین وزن نهایی را به خود اختصاص داده‌اند.

واژه‌های کلیدی: فساد، تبادلات اجتماعی، ورزش، تحلیل شبکه‌ای

^۱دکتری مدیریت بازاریابی و رسانه‌ها در ورزش، دانشگاه رازی، ali_naseri_۱۳@yahoo.com

^۲دانشیار دانشکده تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه رازی، bahramyoosefy@yahoo.com

^۳استادیار دانشکده تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه رازی، z.hasani@razi.ac.ir

^۴استادیار دانشکده تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه رازی، aakhazaei۶۷@razi.ac.ir

مقدمه

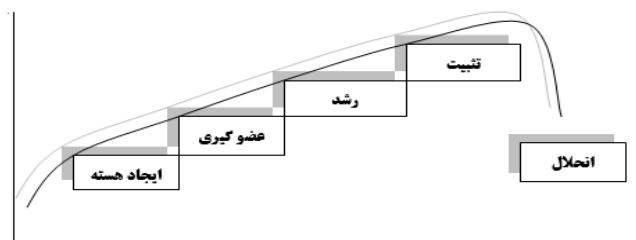
فساد یکی از پدیده‌های مهمی است که بسیاری از جوامع را در طول تاریخ، درگیر نموده است (شهایی و هاشمیپور، ۱۴۰۰: ۱۴۳). در حالی که به طور معمول فساد به عنوان یک تبادل دو طرفه بین بازیگران فردی تصور می‌شود، تحقیقات اخیر آن را به عنوان یک پدیده شبکه‌ای مورد بررسی قرار داده است (۱۳۷۸: ۲۰۲۰، Yu, Kang, & Rhodes.). محققان و ناظران فساد هشدار می‌دهند که فساد شبکه‌ای ساختارهای پایدار و فراگیری در جامعه و سیاست ایجاد کرده است که پیگرد قانونی و شیوه‌های مبارزه با فساد را با چالش روبرو می‌کند (۲۰۱۵: ۱۳، Cooley & Sharman.). Nielsen., ۲۰۰۳: ۱۲۸). تعداد فزاینده‌ای از مطالعات در تلاش بوده‌اند تا ویژگی‌های فساد شبکه‌ای را که در سراسر جهان در حال ظهور و گسترش است شناسایی کنند (۲۰۲۰: Wang, ۲). تحلیل فساد شبکه‌محور به محققان این اجازه را می‌دهد تا فراگیری فعالیت‌های فاسد را در طول زمان و همچنین نحوه تبادل متقابل در شبکه‌ها را (صرف نظر از تمایلات اخلاقی بازیگران شرکت کننده) تشریح کنند (۲۰۱۱: ۳۱۸، Rothstein). یک شبکه فساد، ساختاری از روابط وابستگی در حوزه‌های اقتصادی و سیاسی است که ارتباطات در آن در طول زمان و برای استخراج رانت تقویت می‌شود (۱۳۸۰: ۲۰۲۰، Yu et al.). بنابراین فساد شبکه‌ای بسته به دامنه فعالیت اش شامل افراد، گروه‌ها و نگاه‌های متعددی است که هر یک نقش متفاوتی در انتقال و توزیع منابع با استفاده از تقسیم کار پیچیده برای شکل‌گیری شبکه‌های هماهنگ، ایفا می‌کنند (۱۳۷۷-۱۳۸۱: ۲۰۲۰، Yu et al, ۲۰۲۰: ۱۲۹; Nielsen, ۲۰۰۳: ۴۶۷; Cartier-Bresson, ۱۹۹۷). اگرچه مدل‌های مبتنی بر حداکثرسازی نفع شخصی و مطلوبیت فردی برای درک و توضیح انگیزه اقدامات مفسدانه‌ای که به شکل موردی رخ می‌دهند مناسب هستند، اما روابط متقابل و پویایی گروهی در ساختارهای شبکه‌ای توضیح می‌دهد که چگونه فساد می‌تواند سیستمیک شود و در طولانی مدت نامرئی باقی بماند (۲۰۱۲: ۶۷، Jancsics & Jávov). با در نظر گرفتن دیدگاه شبکه‌ای، بررسی زمینه‌های فرهنگی-اجتماعی وسیع‌تری که در آن فساد با فرهنگ ادغام شده و به طور مشهودی در هنجارهای توصیفی و رفتار اجتماعی عادی گردیده است را تفسیر پذیرتر می‌سازد. چنین دیدگاهی حاوی این پیام است که اغلب شبکه‌های فساد در ساختارهای اجتماعی تعبیه شده است (۱۹۹۷: ۴۶۶، Cartier-Bresson) و می‌تواند همانند یک ویروس در جامعه تکثیر شود. در سال‌های اخیر مطالعات قابل توجهی در زمینه فساد انجام شده است اما، علی‌رغم پیشرفت‌های صورت گرفته برای درک ساختارها و عملکرد شبکه‌های فساد، هنوز اطلاعات زیادی در مورد پویایی داخلی آن‌ها بدست نیامده است، بنابراین بررسی حاضر به منظور مشارکت در توسعه مبانی نظری و تعمیق دانسته‌های موجود در زمینه فساد به موضوع کارکردها و پویایی درونی فساد شبکه‌ای در ورزش پرداخته است. در ساختار این نگارش و در ادامه، ابتدا مبانی

نظری با تاکید بر گونه شناسی و فرایند فساد شبکه‌ای توضیح داده شده، سپس پیشینه بررسی های مرتبط با فساد شبکه‌ای در ورزش ارائه گردیده و در نهایت گزارش نتایج میدانی این بررسی یعنی شناسایی محرک‌های فساد شبکه‌ای و تحلیل روابط درونی آنها در ورزش ارائه و مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

مبانی نظری

۱) شکل‌گیری، نوع‌شناسی و کارکرد فساد شبکه‌ای:

با اقتباس از (کاظمیان و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۰۷) می‌توان تشکیل و چرخه حیات شبکه‌های فساد را در پنج مرحله توضیح داد. مرحله اول ایجاد هسته اولیه^۱ فساد توسط افرادی است که به دلایل مختلفی از جمله جستجوی راه‌هایی برای کسب منافع بیشتر، افزایش قدرت و نفوذ، کسب حمایت و یا تجربه حضور قبلی در یک شبکه فساد اقدام به تشکیل شبکه می‌کنند. مرحله دوم گسترش از طریق شبکه همدستان^۲ یا عضوگیری از میان افراد کلیدی است. مرحله سوم به رشد نمایی^۳ شبکه فساد اشاره می‌کند. در این مرحله، شبکه در داخل و یا خارج از مرزهای خود شروع به رشد می‌کند و همانطور که شبکه گسترش می‌یابد نیاز به منابع بیشتر دارد و فساد در یک بخش به بخش‌های دیگر سرایت می‌کند. مرحله بعدی تثبیت^۴ شبکه است. در این مرحله، شبکه قدرت عملکرد روزانه و عادی خود را تعریف کرده و به تعادلی با سایر شبکه‌های موجود و سیستم های نظارتی رسیده است. در نهایت یک شبکه ممکن است به مرحله انحلال^۵ برسد. این اتفاق معمولاً در زمانی و شرایطی رخ می‌دهد که شبکه فاقد کارکرد شود و دیگر دلیلی برای ادامه فعالیت نداشته باشد و یا سیستم‌های نظارتی آن را کشف و خنثی کرده باشند.

۱. Setting of the Corrupt Nucleus
۲. Expansion through a Network of Accomplices
۳. Exponential Growth
۴. Stabilization
۵. Termination

نمودار ۱- چرخه حیات فساد شبکه محور. (منبع: نویسندگان بررسی حاضر با اقتباس از کاظمیان)

با این حال همه مراحل مورد اشاره و به طور مشخص تر مرحله توسعه قابل تعمیم به همه مصادیق موجود نیست چراکه یک شبکه ممکن است دارای ساختاری بسته باشد و به صورت انحصاری و با اعضاء محدودی تشکیل و ادامه فعالیت دهد (Yu et al., ۲۰۲۰: ۱۳۸۳). در مقابل برخی شبکه‌ها ممکن است ساختاری گسترده و چند سطحی پیدا کنند که در آن افراد آشنا یا ناشناس از طریق واسطه‌ها به یکدیگر متصل می‌شوند (Jancsics, ۲۰۱۵: ۷۱). همچنین می‌توان در نوع‌شناسی شبکه‌های فساد طبقه‌بندی‌های متنوعی را بر اساس برخی شاخص‌ها از جمله روش‌های هماهنگی، دامنه عملیات، عرصه فعالیت و قلمرو جغرافیایی در نظر گرفت (Kratvtsova ۸-۹: ۲۰۱۹: Oshchepkov &). از نظر شیوه هماهنگی، شبکه‌های فساد می‌توانند به صورت متمرکز یا غیر متمرکز مدیریت شوند. شیوه‌های متمرکز معمولاً در شبکه‌های انحصاری و کم تعداد کارکرد دارد و در عوض با گستردگی میدان عملیات و تنوع یافتن بازیگران در شبکه‌ها، شیوه‌های غیر متمرکز کارکرد بیشتری می‌یابند (Wang, ۲۰۲۰: ۱۶۳۸). با در نظر گرفتن حوزه فعالیت‌ها، شبکه‌ها ممکن است در سپهرهای سیاسی، اقتصادی، اداری، نظارتی یا قضایی اهداف خود را اولویت‌بندی کنند. در واقع منافع مورد انتظار اعضاء شبکه صرفاً و مستقیماً پولی نیست و می‌تواند متمرکز بر حصول اهداف اولیه‌ای مانند کسب مجوز، دریافت حق امتیاز انحصاری، دستکاری فرایندها، انتخاب شرکا، جاگیری در مناصب مهم، کسب قدرت و یا تاثیرگذاری بر تصمیمات کلیدی باشد (Jancsics & Jávov, ۲۰۱۲: ۶۵). از منظر سطح عملکرد، شبکه‌ها می‌توانند درگیر در فساد خرد یا کلان باشند و در بعد قلمرو جغرافیایی نیز ممکن است دامنه عملیات آن‌ها در سطح یک محله تا سطوح ملی یا بین‌المللی گسترده باشد (Costa, ۲۰۱۷: ۳۵۹). به طور مثال در ورزش یک تباری ممکن است در رقابت‌های لیگ دسته سه و از طریق شبکه‌ای محلی و یا در سطوح ملی یا بین‌المللی و با هدایت باندهای بین‌المللی صورت گیرد (Park & et ۷: ۲۰۱۹: al). به نظر می‌رسد علی‌رغم تنوعی که شبکه‌های فساد می‌توانند داشته باشند، یک وجه اشتراک در بین همه آن‌ها وجود دارد و آن عبارت است از تمرکز بر سوء استفاده از منابع عمومی قابل استخراج برای حداکثرسازی منافع شخصی شرکا و اعضاء شبکه. اصطلاح گاو شیرده^۱ استعاره‌ای است که برای منافع و منابع بالقوه موجود و مورد توجه شبکه‌های فساد به کار برده شده است (Jancsics & Jávov, ۲۰۱۲: ۷۰). جایی که به عنوان منطقه خاکستری^۲ یا شناور در میان ابهامات قانونی و حفره‌های قابل نفوذ ساختاری توسط اعضاء شبکه‌ها اعم از کارآفرینان،

^۱ . Cash cow

^۲ . grey zone

سیاستمداران، متخصصان و مقامات دولتی شناسایی شده و اغلب توسط نهادهای غیررسمی برای مبادلات فساد تنظیم می‌شود (Costa, ۲۰۱۷: ۳۵۹). از منظر نهادی شبکه‌های فساد انواع بین‌سازمانی و درون‌سازمانی دارند (Nielsen, ۲۰۰۳: ۱۳۰). بنابراین، منطقه استقرار گاو شیرده (منابع بالقوه) ممکن است یک سازمان و نهاد منفرد و یا به شکل دیگری محصول روابط بین نهادی و در محل تلاقی منافع دوجانبه و تعاملات بین‌سازمانی باشد. برای مثال: دستکاری رقابت‌ها در یک لیگ ورزشی برای تباری غیر وابسته به شرط‌بندی شکلی درون نهادی دارد ولی تباری وابسته به شرط بندی فساد بین نهادی ایجاد می‌کند. برای نام‌گذاری شبکه‌های فاسدی که منابع سازمانی خود را به نفع منافع شخصی می‌فروشند و یا از سازمان خارج می‌سازند از اصطلاح و استعاره آدم‌خوار یا خون‌آشام^۱ استفاده شده است (Jancsics & Jávor, ۲۰۱۲: ۷۹). یک مثال در مورد شبکه‌های خون‌آشام را می‌توان در جایی دید که اعضای شبکه اقدام به تنظیم قراردادهایی می‌کنند که وجود خارجی ندارند و یا تصمیم‌گیری‌هایی که برخی از مواقع در تامین منابع (برای مثال: خرید بازیکن یا استخدام کادر مربیگری در ورزش) صورت می‌گیرد و در آن در قبال عقد قراردادهای درخواست رشوه می‌شود. بدیهی است که در چنین شرایطی ملاک در تعیین طرف عرضه در زنجیره تامین نه انتخاب بهترین گزینه‌ها بلکه بالاترین پیشنهادی رشوه و اخذ بیشترین پورسانت خواهد بود. همچنین در شرایطی که یک سازمان و نهاد به شکلی انحصاری حق انتخاب گزینه‌های پیشنهادی را دارد (مانند فیفا و کمیته بین‌المللی المپیک به عنوان مراجع تصمیم‌گیری در مورد میزبانی رقابت‌ها) وجود حفره‌های ساختاری و ابهامات قانونی محل شکل-گیری شبکه‌هایی از فساد خواهد شد که شبکه‌های فساد انحصاری^۲ نام دارند (Jancsics & Jávor, ۲۰۱۲: ۷۹). این نوع از شبکه‌سازی در فساد معمولاً با بهره‌گیری از عدم تقارن قدرت در مناسبات ساختاری و برقراری روابط مبتنی بر حامی پروری، مقاصد خود و شرکایشان را تامین می‌کنند (Junghagen & Aurvandil, ۲۰۲۰: ۴-۶). شبکه‌های فساد، علاوه بر فرصت‌سازی برای دسترسی به منابع (گاوهای شیرده)، به بازیگران ماهر و قدرتمندی که استخراج منابع به نفع منافع شخصی (شیر دوشی) را مدیریت و کنترل کنند نیاز دارند. چنین افرادی معمولاً علاوه بر دانش فنی و مهارت‌های لازم از هوش هیجانی بالایی نیز برخوردارند (Nielsen, ۲۰۰۳: ۱۲۶). در این رابطه، واژه ائتلاف برای تدارک فساد^۳ در توضیح شرایطی بکار برده می‌شود که در آن کارآفرینان فساد یا رهبران شبکه‌های فساد با شناسایی فرصت‌ها، منابع لازم (دانش فنی، نفوذ و غیره) را جمع‌آوری کرده و تعهدات و مزایایی را به اعضای شبکه اختصاص می‌دهند. در حالی که

^۱. Cannibalistic Networks

^۲. Corruption Monopolistic Networks

^۳. Corrupt procurement coalition

دسترسی و نفوذ به عنوان یکی از کارکردهای شبکه برای فرصت‌سازی در استخراج منابع به سود منافع شخصی است، اما از دیگر کارکردهای اصلی تشکیل شبکه فساد نقش محافظتی و مراقبتی آن‌ها می‌باشد. این کارکرد که رمز بقای شبکه‌ها است معمولاً از طریق تشکیل و تقویت سرمایه اجتماعی بین اعضاء شبکه، خرید سوت‌زنان و عضوگیری از بین ناظران فساد یا خاموش‌سازی آنها، ایجاد حلقه‌های واسطه یا مجاری پنهان‌ساز و در نهایت از طریق غیر فعال کردن بخش‌های کنترل‌کننده و انضباطی صورت می‌گیرد. در واقع به دلیل ماهیت غیر قانونی مبادلات فساد و خطرات ناشی از کشف یا افشاء روابط مفسدانه، شکل‌گیری شبکه‌ها معمولاً از بستر اعتماد متقابل و سرمایه اجتماعی آغاز و در طول زمان با تکرار موفقیت آمیز مبادلات فساد اعتماد بازیگران به یکدیگر تقویت می‌شود (Husted, ۱۹۹۴: ۱۹). شواهد نشان می‌دهد شبکه‌های فساد برای دستیابی به منابع و فرصت‌های بیشتر اغلب تمایل به گسترش منطقه خاکستری (حوزه فعالیت) و اتصال با نهادهای دیگر دارند. البته این موضوع علاوه بر افزودن منافع قابل دسترسی، شبکه‌ها را با مشکلات هماهنگ‌سازی و در معرض مخاطرات کشف شدن قرار می‌دهد (Wang, ۲۰۲۰: ۱۱-۱۳). یکی از راه کارهای حل این مشکل استفاده از موسسات کارگزاری و دلالت است. کارگزاری فرآیند اتصال بازیگران برای تسهیل دسترسی به منابع ارزشمند تلقی می‌شود. از این رو، کارگزاران با ایجاد ارتباطات و پیوندهای لازم بین گره‌ها یا خوشه‌ها و همچنین انتقال اطلاعات، هنجارها و منابع شبکه‌ها را تقویت می‌کنند و اقدامات آن‌ها به کاهش هزینه و ریسک مبادلات، تأمین سرمایه اجتماعی و اعتماد متقابل کمک می‌کند (Costa, ۲۰۲۱: ۲۵). بنابراین وجود شبکه‌های فساد موجب رونق دلالتی و فعالیت کارگزاری‌های مرتبط با اعمال غیر قانونی شده و به طور متقابلی دلالت و کارگزاران تبدیل به حلقه‌های اتصال در فساد شبکه‌ای می‌شوند. در جمع‌بندی این بخش می‌توان گفت، یک شبکه فساد همانند تاریکخانه‌ای است که در آن همپوشانی علایق، اهداف و استراتژی‌ها بین بازیگران دولتی و خصوصی به طور مخفیانه اعمال می‌شود. تشکیل شبکه ضمن کشف مناطق خاکستری (ابهام قانونی و حفره‌های ساختاری) منابع عملکردی لازم برای دستیابی به اهداف غیرقانونی را به صورت پنهان و ارزان فراهم می‌کند. در پیامد، با تکرار موفقیت آمیز مبادلات، شبکه‌ها فساد را به یک رفتار عادی و مبادله اجتماعی تبدیل می‌کنند که بر پایه اعتماد متقابل بنا شده است. همچنین، اعتماد درون شبکه‌ای، پایداری رفتارهای فساد و تداوم آن را ممکن می‌سازد و پیوندهای بین شبکه‌ای مرزهای امکان‌پذیری فساد را در حوزه مختلف نهادی گسترش می‌دهد.

۲) فساد شبکه‌ای در ورزش:

وقوع فساد در ورزش پدیده جدیدی نیست (۱۹۱: ۲۰۰۵; Maennig, ۴۶۵: ۱۹۹۳; Birley) با

این حال، در سال‌های اخیر فساد ورزشی شکلی پیچیده و چند وجهی پیدا کرده است (Kihl, ۲۰۱۷: ۱). در چنین شرایطی بازیگران متعدد درون و برون بخشی ورزش، برای اهداف و مقاصد پولی و غیر پولی مبادرت به اقدامات مفسدانه می‌کنند (Andreff, ۲۰۱۷: ۱-۱۸). محققان با ویژه سازی مفهوم فساد ورزشی آن را در دو حوزه مدیریتی-حاکمیتی و همچنین ورزشی-رقابتی قابل دسته‌بندی می‌دانند (Maennig, ۲۰۰۵: ۱۸۵). در بعد حاکمیتی فساد ورزشی می‌تواند مصادیقی مانند مهندسی انتخابات، حامی‌پروری و تبارگرایی، کلاه‌برداری، تعارض منافع، تخصیص جهت‌دار منابع و رشوه باشد. فساد در بعد ورزشی-رقابتی نیز شامل مواردی مانند دست‌کاری نتایج و تبانی در رقابت‌ها، دوپینگ، فریب و رشوه در مواردی مانند نقل و انتقال بازیکنان است (Philippou, ۲۰۱۹: ۸۴). به تعبیر دیگری دو دسته اصلی فساد ورزشی وجود دارد: فساد در زمین (بازی) توسط ورزشکاران، داوران و همراهان ورزش و فساد خارج از میدان توسط تصمیم‌گیرندگان سازمان ورزش، که اغلب در دفاتر، دور از مکان‌های مسابقه رخ می‌دهد (Chappelet, ۲۰۱۶: ۱۰). این تنوع در مصادیق نشان می‌دهد که طیف وسیعی از عوامل فردی، سازمانی و محیطی می‌توانند به طور مستقل و یا ترکیبی برای توضیح چگونگی و دلایل وقوع فساد در ورزش مورد توجه باشند. در توضیح رفتارهای مفسدانه که به طور موردی رخ می‌دهد (مانند دوپینگ یک ورزشکار یا تبانی بین دو ورزشکار) شاید جستجوی انگیزه‌های فردی تا حدودی قانع‌کننده باشد (Kihl, ۲۰۱۷: ۳۰-۴۱) اما با افشای برخی از موارد فساد گسترده در سطوح حاکمیتی و رقابتی ورزش (مانند دوپینگ سیستماتیک در بین ورزشکاران یک کشور، اعطای مسئله‌دار حق میزبانی رقابت‌های بزرگ ورزشی از طرف نهادهای حاکمیت بین‌المللی ورزش و یا تبانی در سطوح رقابت‌های لیگ‌های معتبر) جهت‌گیری بررسی دلایل و چگونگی وقوع فساد را به سمت نقش فساد شبکه‌ای سوق داده است (Geeraert, ۲۰۱۷: ۴۵-۵۶). هر چند موارد افشا شده از فساد در ورزش را به قله کوه یخی تشبیه می‌شود (Forrest, ۲۰۱۲: ۱۰۲)، با این حال موارد کشف شده از فساد در ورزش مورد توجه رسانه‌ها قرار دارد و با واکنش افکار عمومی و مقامات ذیربط همراه بوده است. به طور مثال در سال ۲۰۱۲، یک کمیته ویژه پارلمان اتحادیه اروپا در زمینه «جنایت سازمان یافته، فساد و پولشویی» خاطرنشان کرده است که تقلب در ورزش به دلیل درآمدهای نسبتاً زیاد و مجازات کم برای جرایم سازمان یافته جذابیت دارد و سازمان‌های جنایی نفوذ عمیقی در ورزش فوتبال داشته‌اند (Feltes, ۲۰۱۳: ۲۱). یک مثال کلاسیک فساد شبکه‌ای در ورزش که اغلب به آن استناد می‌شود موردی مشهور به پرونده بوخوم^۱ است که در سال ۲۰۱۱ در دادگاهی در آلمان مورد بررسی قرار داشت. نتایج بررسی‌های قضایی

^۱ . Bochum Case

در آن پرونده نشان داد بیش از ۵۰ نفر به شکل شبکه‌ای، ۳۲۰ مسابقه فوتبال را در ۱۳ کشور از جمله ۹ کشور اروپایی برای شرط‌بندی دستکاری کرده بودند در حالی که سر حلقه این باند یک اپراتور آسیایی تبار بود (Andreff, ۲۰۱۷: ۴). در این بین برخی بررسی‌های پژوهشی نیز به کشف سازوکار فساد شبکه محور در ورزش اختصاص داشته است. به طور مثال (Costa, ۱۴۵-۱۲۵: ۲۰۱۸) با استفاده از تکنیک تحلیل شبکه‌ای، تبانی و شرط‌بندی‌های غیرقانونی در فوتبال ایتالیا در دهه ۲۰۱۰ را مورد مطالعه قرار داد. نتایج آن بررسی نشان می‌دهد تدارک وقوع فساد در لیگ فوتبال ایتالیا از مسیر شبکه هماهنگ شده و تیم گسترده‌ای بوده که دارای ۲۵۴ گره (به معنی فردی که نقش حلقه و پل ارتباطی در برقراری رابطه بین افراد و گروه‌ها را در شبکه دارد) از بین، قماربازان، بازیکنان، مدیران و سایر افراد با تابعیت کشورهای مختلف از جمله ایتالیا، کشورهای آسیایی، و کشورهای اروپای شرقی بود. علاوه بر آن، این بررسی نشان داد که محل اقامت اعضای شبکه از پراکندگی وسیعی در قلمرو کشورهای اروپایی و آسیایی برخوردار بوده است. نتیجه دیگر پژوهش مذکور اشاره می‌کند که از نظر مرکزیت (چگالی رابطه)، برخی از فوتبالیست‌ها با سابقه بازی در لیگ کشورهای مختلف، مربی یک باشگاه و دلال‌هایی که در امور تجارت غیر قانونی مشغول فعالیت بودند سر حلقه‌های اصلی را تشکیل می‌داده‌اند و پیوند و برقراری ارتباط با سایر عناصر شبکه را بر عهده داشتند. دریک پژوهش دیگر توسط (Yilmaz, ۳۹۳-۳۷۵: ۲۰۱۹; Manoli, & Antonopoulos, ۲۰۱۹) نحوه سازماندهی و هماهنگی تبانی در فوتبال ترکیه مورد تحلیل قرار گرفت. در این بررسی که مرتبط با ۱۷ مورد دستکاری رقابت‌های فوتبال در لیگ برتر، جام ترکیه و دسته یک در کشور ترکیه بود، برای ۳۱ نفر از ۹۳ مظنون حکم جلب توسط دادگاه صادر شد که در بین آن‌ها نام مدیران اجرایی شامل مدیر عامل باشگاه، اعضای هیئت مدیره، مدیر مالی، مدیر امور جوانان، بازیکنان و سرمربی از چند باشگاه مطرح فوتبال ترکیه وجود داشت. محققان پژوهش مذکور با استناد به محتوی پرونده‌های حقوقی و انضباطی در طی مراحل دادرسی و همچنین شواهد مبتنی تحقیقات پلیس شامل گزیده مکالمات شنود شده، تصاویر ضبط شده و شواهد عکاسی، فرایند سازمان‌دهی تبانی را مشتمل بر چهارگام دانسته‌اند که شامل: ۱- برگزاری نشست مقدماتی توسط هسته اصلی شبکه (مدیر باشگاه و معاونان اجرایی او) برای تعیین رقابت مورد نظر، انتخاب بازیگران خاص برای فرآیند دستکاری و تنظیم بازی با توجه به قابلیت بازیگران و میزان روابط شبکه‌ای آن‌ها و همچنین میزان امکان پذیری و نحوه دسترسی به مخالفان بالقوه به منظور مذاکرات و قانع‌سازی آن‌ها، ۲- انجام مقدمات و تنظیمات دسترسی، به معنی اعلام برنامه عملیاتی برای تبانی یک بازی مورد نظر و میزان پرداختی‌هایی که در عوض به بازیگران منتخب برای آن مسابقه ارائه می‌شود. این مسیر از برقراری تماس با مقامات اصلی و اطلاع رسانی در مورد برنامه‌ها شروع و سپس، ضمن تماس با بازیگران

منتخب به آن‌ها اطلاع داده می‌شده تا دسترسی به افراد مخالف یعنی بازیکنان، مربیان یا مدیران تیم را آغاز کنند. همچنین بسته به اهمیت مسابقات از نظر تأثیر نتایج آن‌ها بر وضعیت لیگ، اعضای شبکه به منظور تسهیل دسترسی هرچه سریعتر به افراد حریف به زیر گروه‌هایی تقسیم می‌شده‌اند. ۳- انجام مذاکرات برای توافق نهایی تبانی از طریق جلساتی که معمولاً در محیط‌هایی مانند رستوران و یا لابی هتل برگزار می‌شده و در آن موضوع پرداخت‌های مالی و شیوه انجام کار مورد بحث قرار می‌گرفته است. در برگزاری این جلسات معمولاً کارگزاران فاقد مجوز نقش هماهنگ کننده داشته‌اند. ۴- پرداخت‌های پس از تبانی که پس از تأمین مالی صورت می‌گرفته و البته هرگز به طور مستقیم توسط مدیران ارشد باشگاه انجام نمی‌شده است. بررسی مذکور در نتیجه‌گیری نهایی مشارکت کنندگان فساد شبکه‌ای را به دو دسته قابل تقسیم می‌دانند، نخست شبکه اصلی شامل بازیگران اولیه که تبانی را برنامه‌ریزی و سازمان‌دهی می‌کرده‌اند و دوم زیر شبکه‌ها شامل بازیگران ثانویه که برنامه تبانی را اجرایی می‌ساختند. موضوع فساد شبکه‌ای تنها به حوزه ورزشی-رقابتی و مواردی مانند تدارک تبانی محدود نمی‌شود. شواهد موجود نشان داده‌اند وقوع فسادهای شبکه محور در بعد مدیریتی در ورزش کم شمار نیست. از مشهورترین موارد فساد اثبات شده شیوه انتخاب محل بازی‌های المپیک زمستانی (۲۰۰۲) سالت لیک سیتی^۱ است. هر چند خوان آنتونیو سامارانچ، رئیس وقت IOC، افراد را بیش از هرگونه تقصیر سیستمی در این سازمان مقصر دانست و گفت: «عذرخواهی من به خاطر عملکرد اعضای IOC است که روند مناقصه بازی‌های زمستانی ۲۰۰۲ را نقض کردند» (Forster, ۲۰۱۶: ۷۴). اما استعفای اجباری ۱۰ عضو کمیته بین‌المللی المپیک و صدور کیفرخواست برای دو عضو تیم درخواست میزبانی به اتهام رشوه پرده از ماهیت شبکه‌ای این فساد برداشت (Matheson & et al, ۲۰۱۸: ۲۷۸-۲۵۷). در یک بررسی تحلیلی (Junghagen & Aurvandil, ۲۰۲۰: ۶۷۷-۶۵۵) با رویکرد تحلیل شبکه اجتماعی کانون‌های آسیب‌پذیری ساختار فدراسیون بین‌المللی فوتبال در وقوع فساد گسترده در انتخابات میزبان جام جهانی را ناشی از رویکرد تجارت محور و منافع مالی این رقابت‌ها در ترکیب با فرایندهای حامی پروری و با استفاده از عدم توازن قدرت و میزان نفوذ نمایندگان حاضر کمیته اجرایی و کنگره فیفا می‌دانند. آنها معتقدند اگرچه از سال ۲۰۱۱ به منظور کاهش فساد در رای‌گیری‌ها شیوه تصمیم‌گیری از کمیته محوری به سمت کنگره محوری تغییر یافته اما اینک به جای تمرکز گرایی به عنوان یکی از آسیب‌های ساختار فساد آور، کنترل-های منطقه‌ای و توزیع شده در شکل شبکه‌ای به عنوان یک تهدید جدی برای فساد در تصمیم‌گیری و رانت جویی در ساختارهای حاکمیت ورزش وجود دارد. علاوه بر مقاصد و انگیزه‌های

^۱ . Salt Lake City

مالی، وقوع فساد شبکه محور با استفاده سیاسی از ورزش نیز مرتبط است. به طور مثال شواهد گواهی می‌دهند در روسیه دوپینگ سیستماتیک ورزشکاران برای بهره‌برداری سیاسی از موفقیت‌های بین‌المللی از ورزش به شکل شبکه وجود داشته است (Altukhov & Nauright, ۲۰۱۸: ۴۵-۶۱; Geeraert, ۲۰۱۷: ۴۵-۶۱). در ایران هر چند در سال‌های اخیر موضوع فساد در ورزش مورد توجه پژوهشگران واقع شده است که در آن دلایل فساد ورزشی را از منظر اداری (هنری و محمودی، ۱۳۹۸: ۱۴۵-۱۶۳) بازنمایی رسانه‌ای (ناصری و حسنی، ۱۳۹۸: ۶۱۱-۶۳۱؛ یوسفی و ناصری، ۱۳۹۸: ۲۳-۳۸) مورد تحلیل قرار داشته اما مطالعه‌ای که به موضوع فساد شبکه‌ای در ورزش پرداخته باشد یافت نشد. با این حال با نگاهی به پایگاه‌های خبری می‌توان برچسب‌های شبکه و باند را در اخبار مربوط به تخلف‌های ورزشی مشاهده کرد (به طور مثال خبرگزاری عصر ایران با کد خبری ۱۳۵۳۳۰؛ پایگاه اطلاع‌رسانی ایران با کد خبری ۱۸۱۰۲؛ خبر ورزشی با کد خبری ۳۱۸۲۱۶). از سویی دیگر صدور برخی از احکام انضباطی به طور جمعی مربوط به تبانی در مورد خاطیان ورزش نیز بر ظن وجود شکلی از ائتلاف و فساد شبکه محور گواهی می‌دهند. بنابراین بررسی حاضر به منظور توسعه و تعمیق دانسته‌های موجود از فساد در ورزش به تحلیل روابط مولفه‌های فساد شبکه محور و همچنین اولویت آن کارکردها پرداخته است.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر جمع‌آوری داده‌ها از نوع توصیفی تحلیلی می‌باشد. روش حل مسائل از نوع مدل‌سازی ریاضی و تصمیم‌گیری چند شاخصه از نوع فازی است. جامعه تحقیق، ۱۰ نفر از اساتید دانشگاهی می‌باشد که در زمینه فساد سابقه پژوهش و فعالیت داشته‌اند. عوامل این پژوهش با مروری بر ادبیات نظری و پیشینه تحقیق در کنار مصاحبه با خبرگان، شناسایی و سپس با روش دلفی فازی بومی سازی شده که محاسبات در جدول شماره ۱ نشان داده شده است. روایی پرسشنامه و روایی محتوایی توسط خبرگان تایید گردید. پراکندگی پاسخ خبرگان نیز برای پایایی پرسشنامه حل دیمتل، به صورت چشمی کنترل شد. برای تجزیه تحلیل داده‌ها از روش ترکیبی تئوری تصمیم‌گیری چند معیاره فازی شامل: ANP بر اساس DEMATEL (دنپ) استفاده شد. تکنیک دنپ از رویکردهای جدید ترکیب دو روش دیمتل با ANP است این رویکرد با استفاده از ماتریس ارتباطات کل دیمتل، سوپرماتریس-های ANP را تشکیل داده و به محاسبه وزن شاخص‌های پژوهش می‌پردازد.

جدول ۱- شناسایی عوامل اثرگذار در فساد شبکه‌ای با روش دلفی فازی

شخص‌ها	کارکرد	منبع	مرحله ۳ میانگین غیر فازی	پرسشنامه ۲ و ۳ اختلاف میانگین	تایید یا رد	کد
مهارت‌های تکمیلی	ترکیبی	Whang ۲۰۱۹; Tarricone & Luca, ۲۰۰۲; Younus, & et al, ۲۰۱۹;	۰/۷۵۵	۰/۰۲	تایید	A۱
افزایش قدرت	ترکیبی	Fazekas & Wachs, ۲۰۲۰; Wang, ۲۰۲۰; Forster, ۲۰۱۶; Junghagen, ۲۰۲۰; Mason & et al, ۲۰۰۶;	۰/۸۲۵	۰/۰۱	تایید	A۲
قانونی سازی	ترکیبی	Lambert, ۲۰۲۱; Kusiak, ۲۰۱۹; Nielsen, ۲۰۰۳;	۰/۷۳۴	۰/۰۳	تایید	A۳
کشف حفره‌های ساختاری-قانونی	فرصت‌ساز	Numerato & Baglioni ۲۰۱۲; Jancsics & Jávora, ۲۰۱۲;	۰/۸۲۱	۰/۰۳	تایید	A۴
نفوذ و دسترسی	فرصت‌ساز	Nielsen, ۲۰۰۳; Jancsics & Jávora, ۲۰۱۲; Fazekas & Tóth, ۲۰۱۶;	۰/۷۵۵	۰/۰۲	تایید	A۵
کاهش هزینه مبادلات	فرصت‌ساز	Costa, ۲۰۲۱; Basu, ۲۰۱۴; Lambsdorff, ۲۰۰۲;	۰/۸۶۲	۰/۰۴	تایید	A۶
تسریع	فرصت‌ساز	Cooley and Sharman ۲۰۱۷;	۰/۸۵۰	۰/۰۱	تایید	A۷
انحصار	فرصت‌ساز	Fazekas & Tóth ۲۰۱۶; Junghagen ۲۰۲۰; Jancsics & Jávora, ۲۰۱۲;	۰/۸۱۱	۰/۰۴	تایید	A۸
اعتماد	محافظتی	Costa, ۲۰۲۱; Tzeng & Lee, ۲۰۲۱;	۰/۷۴۳	۰/۰۲	تایید	A۹
خاموش سازی	محافظتی	Husted, ۱۹۹۴;	۰/۷۶۶	۰/۰۳	تایید	A۱۰

				Manoli & Janečić, ۲۰۲۰; Nielsen, ۲۰۰۳; Numerato, ۲۰۰۹;
A۱۱	تایید	۰/۰۴	۰/۷۵	Cooley & Sharman ۲۰۱۱; Costa, ۲۰۲۱; محافظتی
A۱۲	تایید	۰/۰۳	۰/۸۰۱	Husted, ۱۹۹۴; Nielsen, ۲۰۰۳; محافظتی

یافته‌ها

در نخستین گام از این روش، از پاسخ دهندگان خواسته شد تا میزان تأثیرگذاری معیار i بر معیار j را با استفاده جدول ۲ نشان دهند. برای در نظر گرفتن نظر همه خبرگان طبق رابطه ۱ از آن‌ها میانگین حسابی گرفته می‌شود.

$$\bar{z} = \frac{\bar{x}^1 \oplus \bar{x}^2 \oplus \bar{x}^3 \oplus \dots \oplus \bar{x}^p}{p} \quad (1)$$

در این فرمول p تعداد خبرگان و $\bar{x}^1, \bar{x}^2, \dots, \bar{x}^p$ به ترتیب ماتریس مقایسه زوجی خبره ۱، خبره ۲ و خبره p می‌باشد و \bar{z} عدد فازی مثلثی به صورت $(l'_{ij}, m'_{ij}, u'_{ij}) = \bar{z}_{ij}$ است.

جدول ۲- سنجش شدت تاثیرات

متغیر	معادل فازی
بدون تأثیر	(۰/۰،۰/۰،۰/۲۵)
تأثیر کم	(۰/۰،۰/۲۵،۰/۵)
تأثیر متوسط	(۰/۲۵،۰/۵،۰/۷۵)
تأثیر زیاد	(۰/۵،۰/۷۵،۱)
تأثیر خیلی زیاد	(۰/۷۵،۱،۱)

نتایج روش DANP

در این بخش ابتدا بر اساس نظر ۱۰ خبره و بر اساس طیف فازی جدول ۲ میزان تأثیرپذیری معیارها بر یکدیگر تعیین شد سپس با استفاده از رابطه ۱ ماتریس ارتباطات مستقیم تشکیل شد که در جدول ۳ آورده شده است. در جدول ۴ نیز ماتریس ارتباطات مستقیم T تشکیل شده است مجموع عناصر ستون‌ها و سطهای ماتریس T هم برای زیرمعیارها و هم عوامل اصلی آن محاسبه و به صورت بردارهای D (تأثیرگذار) و R (تأثیرپذیر) نام‌گذاری شدند. در نهایت میزان تعامل

(D+R) و رابطه میان عوامل یا میزان اثرگذاری و اثرپذیری خالص (D-R) مشخص شد. عواملی که دارای D-R مثبت باشند تاثیرگذار (علت) و عواملی که D-R منفی داشته باشند تاثیرپذیر (معلول) هستند. برای زیرمعیارها نیز اثرگذاری و اثرپذیری در جدول ۵ آورده شده است. در نهایت روابط علت و معلول و نقشه شبکه ی روابط از طریق رسم نقاطی با مختصات D+R و D- R در یک دستگاه مختصات دکارتی ترسیم شد (نمودار ۲) محور افقی نمودار میزان ارتباطات عوامل (D+R) و محور عمومی تاثیرگذاری/تاثیرپذیری خالص عوامل (D-R) را نشان می دهد نقشه شبکه روابط در شکل ۳ آورده شده است.

جدول ۳: ماتریس ارتباطات مستقیم

	A ^۱	A ^۲	A ^۳	B ^۱	B ^۲	B ^۳
A ^۱	(۰,۰۰۰,۲۵)	(۰,۷۵۰,۱۰۱)	(۰,۷۵۰,۱۰۱)	(۰,۷۵۰,۱۰۱)	(۰,۷۵۰,۱۰۱)	(۰,۷۲۵۰۰,۹۷۵۰۱)
A ^۲	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰۰,۲۵)	(۰,۷۵۰,۱۰۱)	(۰,۵۰۰,۷۵۰,۱)	(۰,۵۰۰,۷۵۰,۱)	(۰,۵۰۰,۷۵۰,۱)
A ^۳	(۰,۰۰۰,۲۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰۰,۲۵)	(۰,۵۰۰,۷۵۰,۱)	(۰,۵۰۰,۷۵۰,۱)	(۰,۵۰۰,۷۵۰,۱)
B ^۱	(۰,۰۰۰,۲۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۲۵۰,۰,۵۰۰,۷۵)	(۰,۰۰۰,۲۵)	(۰,۵۰۰,۷۵۰,۱)	(۰,۵۰۰,۷۵۰,۱)
B ^۲	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۲۵۰۰,۲۷۵۰۰,۵۲۵)	(۰,۰۰۰,۲۵)	(۰,۵۰۰,۷۵۰,۱)
B ^۳	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰۰,۲۵)
B ^۴	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۲۵۰۰,۵۰۰,۷۵)
B ^۵	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)
C ^۱	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)
C ^۲	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)
C ^۳	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)
C ^۴	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)

	B ^۴	B ^۵	C ^۱	C ^۲	C ^۳	C ^۴
A ^۱	(۰,۷۲۵۰۰,۹۷۵۰۱)	(۰,۷۲۵۰۰,۹۷۵۰۱)	(۰,۷۵۰,۱۰۱)	(۰,۶۷۵۰۰,۹۲۵۰۱)	(۰,۶۷۵۰۰,۹۲۵۰۱)	(۰,۷۰۰,۹۵۰۱)
A ^۲	(۰,۵۰۰,۷۵۰,۱)	(۰,۵۰۰,۷۵۰,۱)	(۰,۷۵۰,۱۰۱)	(۰,۷۵۰,۱۰۱)	(۰,۷۵۰,۱۰۱)	(۰,۷۵۰,۱۰۱)
A ^۳	(۰,۵۰۰,۷۵۰,۱)	(۰,۵۰۰,۷۵۰,۱)	(۰,۷۵۰,۱۰۱)	(۰,۷۵۰,۱۰۱)	(۰,۷۵۰,۱۰۱)	(۰,۷۵۰,۱۰۱)
B ^۱	(۰,۵۰۰,۷۵۰,۱)	(۰,۵۰۰,۷۵۰,۱)	(۰,۷۵۰,۱۰۱)	(۰,۷۵۰,۱۰۱)	(۰,۷۵۰,۱۰۱)	(۰,۷۵۰,۱۰۱)
B ^۲	(۰,۵۰۰,۷۵۰,۱)	(۰,۵۰۰,۷۵۰,۱)	(۰,۷۵۰,۱۰۱)	(۰,۷۵۰,۱۰۱)	(۰,۷۵۰,۱۰۱)	(۰,۷۵۰,۱۰۱)
B ^۳	(۰,۵۰۰,۷۵۰,۱)	(۰,۵۰۰,۷۵۰,۱)	(۰,۷۵۰,۱۰۱)	(۰,۷۵۰,۱۰۱)	(۰,۷۵۰,۱۰۱)	(۰,۷۵۰,۱۰۱)
B ^۴	(۰,۰۰۰,۲۵)	(۰,۵۰۰,۷۵۰,۱)	(۰,۷۵۰,۱۰۱)	(۰,۷۵۰,۱۰۱)	(۰,۷۵۰,۱۰۱)	(۰,۷۵۰,۱۰۱)
B ^۵	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰۰,۲۵)	(۰,۵۰۰,۷۵۰,۱)	(۰,۵۰۰,۷۵۰,۱)	(۰,۵۰۰,۷۵۰,۱)	(۰,۵۰۰,۷۵۰,۱)
C ^۱	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰۰,۲۵)	(۰,۷۵۰,۱۰۱)	(۰,۷۵۰,۱۰۱)	(۰,۷۵۰,۱۰۱)
C ^۲	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰۰,۲۵)	(۰,۵۰۰,۷۵۰,۱)	(۰,۲۵۰۰,۵۰۰,۷۵)
C ^۳	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰۰,۲۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)
C ^۴	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۰۰,۲۵۰,۰,۵)	(۰,۲۵۰۰,۵۰۰,۷۵)	(۰,۵۰۰,۷۵۰,۱)	(۰,۰۰۰,۲۵)

در ادامه، از روش ANP قازی برای وزن دهی عوامل استفاده شد. در این مرحله وزن نرمالیزه برای عوامل از ماتریس روابط کلی DEMATEL به دست آمده و سوپر ماتریس ناموزون تشکیل و سپس سوپر ماتریس موزون به دست آمد و در نهایت سوپر ماتریس وزین شده هم گرا شده و

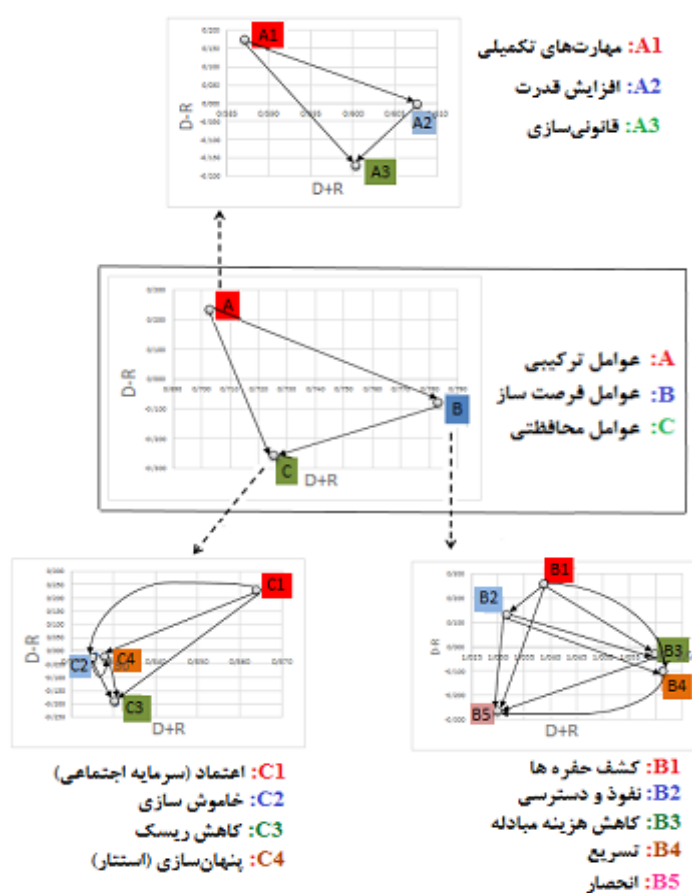
ماتریس حد دار تشکیل و وزن عوامل حاصل شد که نتایج در جدول ۶ آمده است. بر این اساس معیار محافظتی با وزن ۰,۳۳۸، رتبه اول، فرصت ساز با وزن ۰,۲۰۵۶، رتبه دوم و عوامل ترکیبی با وزن ۰,۱۵۴۶، رتبه سوم را کسب کرده است.

جدول ۴- ماتریس ارتباطات کل شاخص‌های محرک و تاثیرگذاری و تاثیرپذیری‌ها

	A ^۱	A ^۲	C ^۳	C ^۴
A ^۱	(۰,۰۰,۰۳۵۰,۱۷)	(۰,۰۶۷۰,۱۳۱۰,۲۵۵)	(۰,۱۱۰۰,۲۲۰۰,۳۹)	(۰,۱۰۵۰,۲۰۸۰,۳۶۶)
A ^۲	(۰,۰۰,۰۵۰۰,۱۸۴)	(۰,۰۰,۰۳۷۰,۱۸۱)	(۰,۱۰۲۰,۱۹۸۰,۳۷۴)	(۰,۰۹۵۰,۱۸۶۰,۳۵۱)
A ^۳	(۰,۰۰,۰۲۶۰,۱۵۲)	(۰,۰۰,۰۵۳۰,۱۸۹)	(۰,۰۹۵۰,۱۸۲۰,۳۵)	(۰,۰۸۹۰,۱۷۱۰,۳۲۹)
B ^۱	(۰,۰۰,۰۲۶۰,۱۴۹)	(۰,۰۰,۰۵۲۰,۱۸۵)	(۰,۰۹۳۰,۱۷۸۰,۳۴۳)	(۰,۰۸۷۰,۱۶۷۰,۳۲۲)
B ^۲	(۰,۰۰,۰۴۶۰,۱۶۴)	(۰,۰۰,۰۵۱۰,۱۷۹)	(۰,۰۸۷۰,۱۷۲۰,۳۳)	(۰,۰۸۲۰,۱۶۱۰,۳۱)
B ^۳	(۰,۰۰,۰۴۴۰,۱۵۷)	(۰,۰۰,۰۴۹۰,۱۷۲)	(۰,۰۸۴۰,۱۶۴۰,۳۱۶)	(۰,۰۷۸۰,۱۵۴۰,۲۹۶)
B ^۴	(۰,۰۰,۰۴۳۰,۱۵۳)	(۰,۰۰,۰۴۸۰,۱۶۸)	(۰,۰۸۲۰,۱۶۱۰,۳۰۹)	(۰,۰۷۷۰,۱۵۱۰,۲۹)
B ^۵	(۰,۰۰,۰۳۷۰,۱۴۴)	(۰,۰۰,۰۴۲۰,۱۵۷)	(۰,۰۵۲۰,۱۲۲۰,۲۹)	(۰,۰۴۸۰,۱۱۴۰,۲۷۲)
C ^۱	(۰,۰۰,۰۳۸۰,۱۳۸)	(۰,۰۰,۰۴۲۰,۱۵۱)	(۰,۰۷۳۰,۱۴۳۰,۲۷۸)	(۰,۰۶۸۰,۱۳۴۰,۲۶۱)
C ^۲	(۰,۰۰,۰۳۳۰,۱۲۹)	(۰,۰۰,۰۳۷۰,۱۴۲)	(۰,۰۴۵۰,۱۰۸۰,۲۶۱)	(۰,۰۲۲۰,۰۸۲۰,۲۲۵)
C ^۳	(۰,۰۰,۰۳۱۰,۱۲۱)	(۰,۰۰,۰۳۵۰,۱۳۳)	(۰,۰۰,۰۳۹۰,۱۸۲)	(۰,۰۰,۰۵۷۰,۱۹۱)
C ^۴	(۰,۰۰,۰۳۳۰,۱۲۹)	(۰,۰۰,۰۳۷۰,۱۴۲)	(۰,۰۴۵۰,۱۰۸۰,۲۶۱)	(۰,۰۰,۰۴۰,۱۸۳)
	(Di) ^{defuzzy}	(Ri) ^{defuzzy}	Di+Ri	Di-Ri	نوع معیار
A ^۱	۰,۳۸۱	۰,۲۰۶	۰,۵۸۷	۰,۱۷۶	اثرگذار
A ^۲	۰,۳۰۳	۰,۳۰۴	۰,۶۰۸	-۰,۰۰۱	اثرپذیر
A ^۳	۰,۲۱۳	۰,۳۸۸	۰,۶۰۱	-۰,۱۷۵	اثرپذیر
B ^۱	۰,۶۴۸	۰,۳۹۰	۱,۰۳۹	۰,۲۵۸	اثرگذار
B ^۲	۰,۵۸۴	۰,۴۴۸	۱,۰۳۲	۰,۱۳۶	اثرگذار
B ^۳	۰,۵۱۴	۰,۵۴۶	۱,۰۶۰	-۰,۰۳۲	اثرپذیر
B ^۴	۰,۴۸۲	۰,۵۷۹	۱,۰۶۱	-۰,۰۹۶	اثرپذیر
B ^۵	۰,۳۸۲	۰,۶۴۸	۱,۰۳۰	-۰,۲۶۶	اثرپذیر
C ^۱	۰,۵۴۷	۰,۳۱۷	۰,۸۶۴	۰,۲۳۱	اثرگذار
C ^۲	۰,۴۰۵	۰,۴۲۱	۰,۸۲۶	-۰,۰۱۶	اثرپذیر
C ^۳	۰,۳۱۶	۰,۵۱۴	۰,۸۳۱	-۰,۱۹۸	اثرپذیر
C ^۴	۰,۴۰۵	۰,۴۲۱	۰,۸۲۶	-۰,۰۱۷	اثرپذیر

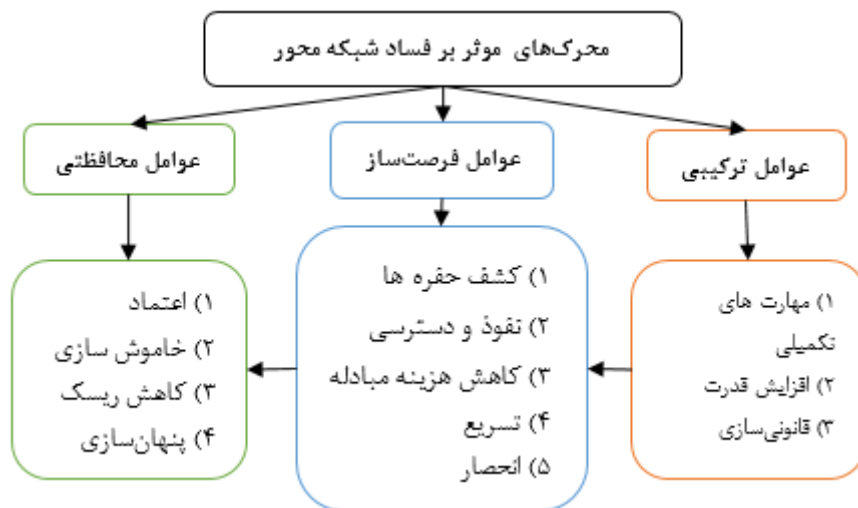
جدول ۵: ماتریس ارتباطات کل کارکردها و تاثیرگذاری و تاثیرپذیری‌ها

	A	B	C	(Di)	(Ri)	Di+Ri	Di-Ri	
A	(۰/۰۲۳۰/۰۷۱ ,۰/۲۰۵)	(۰/۰۶۰/۱ ۲۸۰۰/۲۹)	(۰/۰۹۶۰/۱ ۸۸۰۰/۳۴۹)	۰/۴۷۰	۰/۲۳۳	۰/۷۰۳	۰/۲۳۷	اثرگذار
B	(۰/۰۰۱۰/۰۴۸ ,۰/۱۷۱)	(۰/۰۲۰/۰ ۷۲۰۰/۲۲۱)	(۰/۰۷۴۰/۱ ۴۹۰۰/۲۹۸)	۰/۳۵۲	۰/۴۳۱	۰/۷۸۳	-۰/۰۷۹	اثرپذیر
C	(۰۰۰/۰۳۸۰۰/۱ ۴۱)	(۰,۰,۰۴۵۰, ۰,۱۶۹)	(۰,۰۲۲۰,۰, ۷۷۰۰,۲۱۵)	۰/۲۳۶	۰/۴۸۹	۰/۷۲۵	-۰/۲۰۴	اثرپذیر

نمودار ۲: روابط علی بین معیارها

همان‌طور که پیش از این اشاره شد، عواملی که دارای D-R مثبت باشند تاثیرگذار (علت) و عواملی که D-R منفی داشته باشند تاثیرپذیر (معلول) هستند. مطابق با نتایج که در جدول شماره ۵، ارائه شد، عوامل ترکیبی (A) با مقدار D-R برابر با ۰,۲۳۷، به عنوان تاثیرگذارترین عامل شناخته شد، چراکه بر سایر عوامل تاثیر می‌گذارد و سایر عوامل تحت الشعاع این عامل قرار دارند. عامل محافظتی (C) نیز با مقدار D-R برابر با ۰,۲۵۴- تاثیرپذیرترین عامل شناخته شد. پس به صورت کلی عوامل ترکیبی چون یک متغیر علت و اثرگذار است بر روی هر دو معیار فرصت ساز (B) و محافظتی (C) تاثیر می‌گذارد. این مسئله در نمودار فوق (نمودار شماره ۲) به روشنی نشان داده شده است.

نمودار ۳: ساختار شبکه‌ای محرک‌های موثر بر فساد شبکه محور در ورزش

نتایج اولویت‌بندی محرک‌ها برای تشکیل شبکه در این بررسی نشان داد محرک‌های محافظت‌کننده شامل: کاهش ریسک (۰/۱۰۶۸)، پنهان‌سازی (۰/۰۸۲۳) و اعتماد (۰/۰۶۷۵) بالاترین وزن نهایی را به خود اختصاص داده‌اند. نتایج این بخش در جدول شماره ۶ نشان داده شده است.

جدول ۶: وزن نهایی معیارها

کارکرد	وزن	شاخص‌های محرک	وزن نسبی	وزن نهایی
عوامل ترکیبی	۰,۱۵۴۶	مهارت‌های تکمیلی	۰,۲۸۷	۰,۰۴۴۴
		افزایش قدرت	۰,۳۳۷	۰,۰۵۲۱
		قانونی‌سازی	۰,۳۷۶	۰,۰۵۸۰

فرصت ساز	۰,۲۰۵۶	کشف حفره های ساختاری-قانونی	۰,۱۷۶	۰,۰۳۶۲
		نفوذ و دسترسی	۰,۱۸۶	۰,۰۳۸۲
		کاهش هزینه مبادله	۰,۲۰۴	۰,۰۴۲۰
		تسریع	۰,۲۱۰	۰,۰۴۳۲
		انحصار	۰,۲۲۳	۰,۰۴۵۹
محافظتی	۰,۳۳۸۸	اعتماد (سرمایه اجتماعی)	۰,۱۹۹	۰,۰۶۷۵
		خاموش سازی	۰,۲۴۳	۰,۰۸۲۲
		کاهش ریسک	۰,۳۱۵	۰,۱۰۶۸
		پنهان سازی (استتار)	۰,۲۴۳	۰,۰۸۲۳

در ادامه (جدول شماره ۷)، مصادیقی از شاخص های فساد شبکه محور در ورزش (که در فضای رسانه‌ای کشور بازتاب داشته‌اند) به تفکیک هر بخش ارائه می‌شود.

جدول ۷: مصادیق شاخص های فساد شبکه‌ای در ورزش

کارکرد	شاخص‌ها	مصادیق شاخص‌های در ورزش	کد خبر
(A) ترکیبی	مهارت‌های تکمیلی	-تبار گرایی -نفوذ در نهادهای تاثیرگذار اجرایی و انتظامی. -دستکاری آیین نامه‌ها.	۱۳۱۷۳۱۷ ۱۰۶۶۶۳۲ ۱۲۷۵۸۲۸
	افزایش قدرت	-رشوه. -ایجاد تورم قوانین. -تولید تبصره‌ها و استثناها. -رانت اطلاعاتی. - حامی پروری. - بسط و قبض قوانین. -رانت‌خواری.	۱۰۱۷۱۲۶ ۵۶۴۵۹۲۷۷ ۴۴۳۳۶۳ ۵۴۵۳۸۳ ۴۹۳۶۲ ۶۱۷۶۷۶۲۶ ۷۰۳۷۲۶۰
	قانونی‌سازی	-مهندسی انتخابات (در فدراسیون‌ها).	۵۳۸۸۳۴۰
(B) فرصت ساز	کشف حفره‌های ساختاری-قانونی	-ورود سیاسیون. - قراردادهای غیرواقعی. - فرار مالیاتی. - دستکاری فرایندها.	۷۶۵۲۵۸۲۲ ۳۹۳۱۱ ۳۲۷۷۸۱۰ ۱۱۷۵۶۷۲

۷/۹۹۳۱۵۲ ۶۱۱۳۵ ۱۳۲۸۱۱۵ ۸۴۵۶۶۷۲۹	-احساس تعلق مسئولان به برخی باشگاه‌ها. - تعارض منافع. - اعمال فشار کانون‌های قدرت. - تخصیص جهت‌دار منابع.	نفوذ و دسترسی	(C) محافظتی
۲۷۴۶۲۱	- نفوذ کارگزاری و دلالتان.	کاهش هزینه مبادله	
۴۹۱۴۲۳۸ ۱۰۷۷۰۴۵۳۲	-کاهش ابهامات شناختی طرفین مبادله. -کم شدن چانه زنی.	تسریع	
۲۶۳۱۶۱۹ ۴۳۹۸۴۲ ۳۳۲۶۳۱	-دولتی بودن باشگاه‌ها. - مالکیت مشترک. -دریافت حق امتیاز انحصاری.	انحصار	
۹۴۱۸۵ ۱۷۱۶۶۱ ۵۷۵۶۵۷ ۱۲۴۲۲۰۳ ۶۴۵۳۸	-روابط پیشین. -انتخاب برنامه‌ریزی شده شرکا. - جهت دادن به شرکا و ذینفعان. -تقویت روابط در طول زمان. -تطمیع رسانه‌ها.	اعتماد	
۵۴۷۴۱۷۶ ۲۷۹۴۳	-آلودگی دستگاه‌های نظارتی. -رانتجویی و سهم خواهی رسانه‌ها.	خاموش سازی	
۳۵۵۵۰۴۳ ۹۸۰۱۰۱	-مصونیت متخلفان. -عدم تناسب جرم و مجازات.	کاهش ریسک	
۳۷۵۹۳ ۳۲۶۳۷۰۸۴	-ائتلاف‌های نامرئی. -تبیانی	استتار	

بحث و بررسی:

فساد ورزشی (در همه اشکال و درجات آن) یک پدیده جهانی است که یکپارچگی صنعت ورزش را تهدید می‌کند و یک چالش بزرگ برای مدیران ورزش به شمار می‌رود. طی چند دهه گذشته، صنعت ورزش انواع مختلفی از فساد را تجربه کرده است که در دامنه‌های مختلف از فردی تا سیستماتیک، در زمینه‌های مختلف حکمرانی و رقابتی رخ داده است. اگرچه کشف و رسانه‌ای شدن فسادهای مربوط به ورزش منجر به پیامدهای زیادی مانند تحریم‌ها، هزینه‌های مالی و

کاهش شهرت و اعتماد عمومی شده است (Kihl et al., ۲۰۱۷: ۱). با این حال محیط ورزش همچنان با تهدیدهای ناشی از روند رو به تزاید وقوع فساد مواجه است. از این رو محققان و نهادهای نظارتی در تلاش بوده‌اند تا با درک بهتری از ماهیت فساد در ورزش و همچنین علل و پیامدهای آن راه کارهای اصلاحی و موثرتری برای مقابله و کنترل فساد ورزشی ارائه دهند. برای ویژه‌سازی مفهوم فساد ورزشی، دو بعد فساد مدیریتی و فساد رقابتی مورد توجه قرار داشته است (Maennig, ۲۰۰۵: ۱۸۹). با این حال علاوه بر "فساد در ورزش"، بعد دیگری به عنوان "فساد از طریق ورزش" را نیز می‌توان بر آن افزود چراکه وجود دلایلی از جمله جذابیت‌های مالی و کسب پول آسان، توسعه تکنولوژیک رسانه‌ای و دسترسی به ارتباطات تعاملی، جهانی شدن ورزش و گستره متنوع مخاطبان، هواداران و علاقه‌مندان به رویدادهای ورزشی باعث شده است تا باندهای قمار و شرط‌بندی غیر قانونی، پول‌شویی، چهره شویی و قاچاق انسان (که در ورزش از آن به عنوان تجارت فرار عضله^۱ یاد شده) به ورزش به عنوان محیطی جذاب برای بهره برداری‌های مفسدانه نگاه کنند (Maennig, ۲۰۱۸: ۱۳۸; Costa, ۲۰۱۷: ۱۵; Andreff, ۲۰۱۷: ۹-۱۱; Anderson, ۲۰۱۴: ۱۸۹). بنابراین علاوه بر تشکیل شبکه‌های درون بخشی ورزش که شامل باندهای مربوط به فساد مدیریتی - حاکمیتی و شبکه‌های مربوط به فساد ورزشی - رقابتی در ابعاد ملی و بین‌المللی است، شبکه‌های بین بخشی نیز به منظور فریب، تقلب و کلاه برداری از طریق ورزش و با ترکیبی از بازیگران درون و بیرون از ورزش پتانسیل ظهور یافته‌اند. از این رو، بررسی حاضر به منظور شناسایی و نحوه تعامل محرک‌های تشکیل شبکه‌های فساد در ورزش انجام شد. نتایج این بررسی نشان داد از بین مولفه‌های شناسایی شده برای تشکیل شبکه، محرک‌های ترکیبی یعنی مهارت‌های مکمل، کسب قدرت و قانونی‌سازی بیشترین نرخ اثرگذاری را دارند. همچنین نتایج این بررسی موید آن است که محرک‌های اولیه یعنی کسب قدرت و مشروعیت‌سازی از طریق پیوند مهارت‌ها موجب فرصت‌سازی برای استخراج منابع از مسیر کشف حفره‌های ساختاری - قانونی، نفوذ و دسترسی، کاهش هزینه‌های مبادله فساد، تسریع و انحصار می‌گردند. متعاقباً این محرک‌ها، به همراه محرک‌های ترکیبی اولیه بر نقش محرک‌های محافظتی یعنی اعتماد، خاموش‌سازی، کاهش ریسک و استتار اثر می‌گذارند.

تکیه‌گاه نظری در زمینه تحلیل اثر محرک‌های مهارت‌های مکمل و قدرت ناشی از آن در تشکیل شبکه‌های فساد بر پایه مطالعات جامعه‌شناسی رابطه‌ای و همچنین مبانی کار تیمی موثر قرار

^۱ . Muscle drain business

دارد. در حالی که ادبیات نوظهور، فساد را از نظر دسترسی به قدرت و در نتیجه استخراج منابع عمومی برای مقاصد شخصی مورد توجه قرار می‌دهد، در جامعه‌شناسی رابطه‌ای، تاکید بر آن است که قدرت به عنوان توانایی برای دستیابی به اهداف یا تحت تأثیر قرار دادن دیگران، لزوماً ریشه در ویژگی‌های شخصی یا خصوصیات ذاتی افراد ندارد بلکه می‌تواند در موقعیت‌های ساختاری و در قالب شبکه‌های روابط تعیین گردد (Wang, ۱۶۶-۱۵۳: ۲۰۲۰; Fazekas & Wachs ۱۶۴۹-۱۶۳۶: ۲۰۲۰). از این‌رو، به طور کلی تشکیل هسته اولیه شبکه مبتنی بر توان افزایشی است (Castells, ۲۰۱۱: ۷۷۳) و در مرحله گسترش نیز انتظار بر آن است که معیار عضوگیری، انتخاب افراد از میان کسانی باشد که یا در نفوذ و دسترسی به منابع دارای موقعیت، مهارت و توانایی لازم باشند و یا به عنوان ضربه‌گیر مخاطرات احتمالی مربوط به کشف مبادلات مفسدانه را کاهش دهند (Jancsics & Jávorski, ۲۰۱۲: ۷۳). این افراد عمدتاً از میان پرسنل اداری-اجرایی و برخوردار از حق تصمیم و همچنین مسئولان و کارکنان بخش‌های پایش، نظارت و کنترل منابع و رفتارها هدف‌گیری و انتخاب می‌شوند. البته باید توجه داشت که در تشابه با باندهای جرایم سازمان یافته، هر شبکه فساد می‌تواند از دو سطح تشکیلاتی یعنی هسته اصلی و بخش پیرامونی برخوردار باشد (Diviák & et al, ۲۰۱۹: ۲۷۶). به همین دلیل هسته‌های اصلی در تناسب با اهداف مورد نظر برای تبادل فساد می‌توانند شکل انعطاف‌پذیری به سطح پیرامونی و به عبارت دیگر بازیگران دخیل در عملیات اجرایی خود بدهند. این موضوع به طور معمول با پیشنهاد و پرداخت رشوه به افراد شناسایی شده و موثر در اقدامات فساد با بهره‌گیری از افراد واسطه و دلالت‌ها صورت می‌گیرد (Jancsics, ۲۰۱۵: ۸۱). به طور مثال در رقابت‌های ورزشی شواهد موجود نشان داده است که باندهای تبهکار بسته به موضوع مورد شرط‌بندی مانند برد و باخت، تعداد گل‌ها یا کارت‌های جریمه استفاده شده در یک رقابت از طریق واسطه‌ها و در ازای پرداخت رشوه به داوران، بازیکنان خاص، کل اعضاء یک تیم یا هر دو تیم، مدیران تیم‌ها، کادر فنی یا حتی کارکنان تاسیسات ورزشگاه‌ها مقاصد خود را در دستکاری یک رقابت اجرایی می‌کنند (Forrest, ۲۰۱۲: ۹۹-۱۱۶). علاوه بر نقش توسعه قدرت و موضوع نفوذ و دسترسی ناشی از مهارت‌های مکمل در یک ساختار مبتنی بر روابط افقی، مولفه قدرت از منظر سلسله مراتب در یک شبکه نیز حائز اهمیت است. شواهد پژوهشی تاکید دارند مقاصد فساد در بدنه حاکمیتی ورزش اغلب سیاسی است تا مستقیماً مالی (Mason & et al, ۲۰۰۶: ۶۱). همچنین این نهادها عموماً در معرض روابط مبتنی بر مشتری

گرایی^۱ و حامی پروری که در نظام‌های اداری و اجرایی به عنوان یکی از عوامل اصلی اشاعه فساد یاد شده است قرار دارند. در چنین شرایطی حمایت از یک سو و وفاداری از سوی دیگر به کالاهای قابل معاوضه با یکدیگر تبدیل می‌شوند که در بین مدیران و کارمندان، مربیان و بازیکنان و مرادها و مریدها بستر کسب قدرت و ایجاد رانت را فراهم می‌کند. در سطح سازمان‌های بین‌المللی ورزش مانند فیفا و کمیته بین‌المللی المپیک، درآمدهای سرشار حاصل از منابعی مانند پرداخت‌های کلان اسپانسرها و حق پخش رسانه‌ای، قدرت روزافزونی به جایگاه مدیریت ارشد در سلسله مراتب ساختاری این نهادها داده است (Forster, ۲۰۱۶: ۱-۴). بنابراین، بخشی از تلاش‌ها برای کسب جایگاه‌های بالای سازمانی به شیوه‌های خرید رای و تبادلات مبتنی بر حامی پروری و لابی‌گری صورت می‌گیرد. همچنین در نتیجه عدم تقارن قدرت، تجمع منابع و چگونگی باز توزیع آن، روابط سازمانی در این نهادها را از شکل مشارکت مسئولانه و موثر اعضا به سمت مبادله "اطاعت- عنایت" یا به عبارت دیگر معامله مبتنی بر تایید بی‌چون و چرای تصمیم مقامات بالاتر در قبال دریافت پاداش وفاداری و بهره‌مندی از مواهب اعطا شده سوق داده است (Junghagen & Mason et al., ۲۰۰۶: ۶۱-۶۲; Aurvandil, ۲۰۲۰: ۶۵۸). مشتری‌گرایی و تشکیل ائتلاف‌ها و شبکه‌های اجتماعی فسادمحور به سطوح سازمان‌های بین‌المللی ورزش محدود نمی‌شود. در گستره ملی و همچنین باشگاهی نیز گزارش‌های از دخالت مقامات سیاسی در انتخاب روسای فدراسیون‌ها ورزشی و مدیران باشگاه‌های ورزشی در چارچوب روابط مشتری‌گرایی یا کلاینتالیسم وجود دارد که تبدیل شبکه‌های اجتماعی به باندهای توزیع رانت و فساد را تسهیل می‌کند (Henry & Paradiso, ۲۰۱۶: ۴۸۰-۴۹۵; Nassis, ۱۹۹۹: ۴۳-۵۸). در توضیح نرخ ورود افراد و تمایل به عضویت در شبکه، جامعه‌شناسی رابطه‌ای پیشنهاد می‌کند که افراد تنها به دلیل تمایل ذاتی خود به فساد یا هرگونه محاسبه منطقی در مورد دستاوردهای آینده، در مبادله فساد شرکت نمی‌کنند بلکه آنها با فرصت‌های احتمالی ارائه شده توسط افرادی که در الگوهای روابط عرفی و محیطی با آنها در ارتباط هستند، واکنش نشان می‌دهند و می‌توانند آلوده فساد شوند (Wang, ۲۰۲۰: ۱۶۳۹-۱۶۴۰). همچنین، مطابق با تئوری کنشگر- شبکه^۲ در یک محیط مساعد هر فردی قابلیت تبدیل شدن به یک شبکه از طریق به کارگیری منابع انسانی، اداری، تکنولوژیک را دارد. در شرایط یاد شده یعنی فرهنگ فساد و کلاینتالیسم، هر موقعیت ایجاد شده حتی اگر مربوط به جمع‌آوری اعانه و کمک به آسیب دیدگان یک حادثه باشد که پتانسیل رانت و سودجویی را فراهم می‌کند

^۱ . Clientelism

^۲ . Actor Network Theory (ANT)

به مثابه پروژه‌ای تلقی می‌شود که محرک گردهمایی، برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی و اجرای عملیات سودجویانه و تبدیل یک شبکه اجتماعی نوع دوستانه به شبکه فساد است (Pianezzi & Grossi, ۱۵۴: ۲۰۲۰).

توضیح قانونی‌سازی یا به عبارت دیگر مشروعیت دادن به مبادلات مفسدانه به عنوان یکی دیگر از محرک‌های اولیه تشکیل شبکه‌های فساد را می‌توان متمرکز بر دو بعد قانون‌گذاری و اجرای قانون دانست. چراکه به زعم محققان فضای عمل در ارتکاب فساد مابین قانون به عنوان یک متن و قانون به عنوان یک عمل قرار دارد (Lambert, ۲۰۲۱: ۲۶). از این رو شبکه‌های فساد با نفوذ در دستگاه‌های قانون‌گذاری می‌توانند در تولید قوانین، آیین‌نامه‌ها و قواعدی نقش داشته باشند که یا به فساد مشروعیت می‌دهد و یا زمینه ایجاد رانت را برای آن‌ها فراهم می‌کند (Nielsen, ۲۰۰۳: ۱۳۵). به طور مثال در سال ۱۹۸۵، آنتونیو سامارانچ^۱ رییس وقت کمیته بین‌المللی با لابی‌گری سن بازنشستگی را از ۷۵ به ۸۰ سال تغییر داد تا خودش دوباره بتواند کاندید آن پست شود (Mason et al., ۲۰۰۶: ۵۷). و یا در بخش استخراج منابع عمومی برای سودجویی محققان شواهدی از تصویب قوانین به نفع شبکه‌های زمین‌خوار در کشورهایی مانند پرو و برزیل ارائه داده‌اند (Lambert, ۲۰۲۱: ۲۶-۲۸; Kusiak, ۲۰۱۹: ۵۹۰). در مرحله اجرای قانون نیز شبکه‌ها معمولاً با عضوگیری از میان افراد متبحر در حوزه‌های حقوقی و آشنا با ابهام‌های قانونی و یا شیوه‌های دور زدن قانون از مسیر سازوکارهای قضایی به فعالیت‌های مفسدانه خود پوشش قانونی می‌دهند. بنابر این ممکن است اعضاء مرتبط با بخش‌های پایش و نظارت و یا افراد عضو کمیته‌های انتظامی و قضایی در برابر پیشنهادهای اغواکننده به عضویت شبکه‌های فساد درآمده یا به طور موردی مشکلات حقوقی و قانونی شبکه را حل و فصل کنند (Lambert, ۲۰۲۱: ۲۶-۲۸; Nielsen, ۲۰۰۳: ۱۴۹-۱۲۵).

علاوه بر روابط علی- معلولی بین محرک‌های تشکیل شبکه فساد، نتایج اولویت‌بندی محرک‌ها برای تشکیل شبکه از دیدگاه مشارکت‌کنندگان در این بررسی نشان داد محرک‌های محافظت‌کننده شامل کاهش ریسک، پنهان‌سازی و اعتماد (سرمایه اجتماعی) بالاترین وزن نهایی را به خود اختصاص داده‌اند. با نگاهی دوباره به روابط علی و معلولی (نمودار ۳) مشخص می‌گردد محرک تاثیر گذار اصلی در این دسته از محرک‌ها، سرمایه اجتماعی یا عنصر اعتماد است. در توضیح این یافته نیز باید توجه داشت که سه جریان اصلی در نظریه پردازی سرمایه اجتماعی شامل سطح

^۱ . Antonio Samaranch

فردی، سطح سازمانی و بین سازمانی وجود دارد. با توجه به این سطوح و همچنین در نظر گرفتن ابعاد سرمایه اجتماعی یعنی بعد رابطه (اعتماد)، شناختی (روایت‌های مشترک) و ساختاری (پیوند و پیکربندی شبکه‌ای) شبکه‌ها با پیش رابطه‌ها مبتنی بر عنصر اعتماد متقابل آغاز شده، سپس در چارچوب همکاری و برقراری روابط مستقیم و یا غیر مستقیم گسترش یافته و از مسیر روابط تعریف شده در شبکه‌ها انتقال و استخراج منابع صورت می‌گیرد (Tzeng & Lee, ۲۰۲۱: ۵۶۲). از دیگر محرک مورد توجه کاهش هزینه مبادلات فساد از طریق شبکه است. میزان هزینه مبادله از ترکیب دو عنصر یعنی هزینه‌های مربوط به هماهنگی و همچنین مخاطرات مربوط به معاملات برآورد می‌شود (Basu, ۲۰۱۴: ۲۱۳). بنابراین بازیگران در فعالیت‌های قانونی و غیر قانونی همواره با این هزینه‌ها مواجه هستند. اما در معاملات فساد این هزینه‌ها با معاملات قانونی متفاوت است زیرا از یک سو نیاز به استتار فعالیت وجود دارد و از سوی دیگر شرکای چنین معاملاتی به اطلاعات بالقوه مخرب یکدیگر می‌رسند (Lambsdorff, ۲۰۰۲: ۲۲۱-۲۲۲). از این رو وجود اعتماد با توجه به شناخت قبلی، ایجاد انحصار به منظور ممانعت از ورود افراد و گروه‌های بالقوه خطرناک در افشای معاملات و همچنین استفاده از مجاری چند لایه برای نامشخص کردن مسیر اصلی تبادلات در بکارگیری واسطه‌های معتمد، روش‌هایی است که معمولاً در فعالیت‌های شبکه‌ای مورد استفاده است.

در نتیجه‌گیری کلی این بررسی تلاش داشت تا با شناسایی محرک‌ها و نحوه تعامل آن‌ها در فعالیت‌های شبکه‌ای در توسعه دانش نظری پیرامون فساد شبکه‌ای مشارکت داشته باشد. تحلیل نتایج نشان می‌دهد که محرک‌های ایجاد شبکه برای فساد از دو دسته عوامل فرصت‌ساز و عوامل محافظت‌کننده تشکیل می‌شوند. در حالی که محرک‌های فرصت‌ساز به عنوان انگیزه‌های اولیه یعنی امکان شناسایی، نفوذ و استخراج منابع تلقی می‌شوند، عوامل محافظتی ریسک‌های مربوط به مبادلات را کاهش می‌دهند. بنابراین تشکیل شبکه‌ها منافع و سود بیشتر ناشی از فعالیت‌های مفسدانه را از دو طریق افزایش منافع و کاهش هزینه ایجاد می‌کنند. اغلب بررسی‌های انجام شده در مورد فساد شبکه‌ای متمرکز بر شناخت ویژگی‌ها بازیگران، تعیین ساختار روابط آنها و نحوه پیکربندی شبکه‌ها بوده است. چنین بررسی‌هایی البته مستلزم وجود داده‌ها و مستندات کافی است که اغلب دسترسی به آن‌ها برای محققان دشوار است. اما در صورت دسترسی به داده‌های کافی و تحلیل روشمند موارد افشا شده از فساد شبکه‌ای در ورزش یا سایر بخش‌ها می‌تواند نقش اساسی در کنترل و مقابله با فساد شبکه‌ای داشته باشد. هر چند بررسی‌هایی در مورد شرایط و

محیط‌های مناسب تشکیل شبکه از جمله نقش فرهنگ فساد و روابط مبنی بر مشتری‌گرایی در مورد تشکیل و فعالیت شبکه‌ای صورت گرفته است اما به نظر می‌رسد پژوهش‌هایی که به طور جامع‌تری مولفه‌های موثر بر تشکیل و توسعه فساد شبکه‌ای را مورد مطالعه قرار دهد ضروری است.

منابع

- شهایی، محمود. هاشمپور صادقیان، مریم. ۱۴۰۰. رسانه‌های اجتماعی و بازنمایی فساد: مطالعه بازنمود فساد توسط کاربران ایرانی در شبکه اجتماعی اینستاگرام. **فصلنامه مطالعات فرهنگی و ارتباطات**؛ شماره ۶۲. صص ۱۴۳-۱۶۳. بهار.
- کاظمیان، غلامرضا. الوانی، سیدمهدی. قربانی زاده، وجه الله. و جلیلی، سیدمصطفی. ۱۴۰۰. طراحی چارچوب مطالعه فساد شبکه‌ای در فرایند سیاست‌گذاری مدیریت کلان شهری. **فصلنامه معماری و شهرسازی**؛ شماره ۳۰ (۱۳). ۹۹-۱۱۵.
- ناصری، علی. حسنی، زهره. ۱۳۹۸. بازنمایی فساد ورزشی در فضای رسانه‌ای ایران در طول ده سال گذشته (۱۳۸۶-۱۳۹۶)؛ **نشریه مدیریت ورزشی**. ۱۱(۳)، ۶۱۱-۶۳۱.
- یوسفی، بهرام. ناصری، علی. ۱۳۹۸. تحلیل فعالیت‌های مفسدانه در ورزش ایران با استفاده از مدل TASP؛ **مدیریت ارتباطات در رسانه‌های ورزشی**؛ شماره ۲۳، ۲۳-۳۸.
- هنری، حبیب. محمودی، احمد. ۱۳۹۸. تبیین الگوی کمی عوامل بروز فساد در صنعت فوتبال ایران. **فصلنامه مطالعات مدیریت رفتار سازمانی در ورزش**. ۶(۲)، ۱۴۵-۱۶۳.
- Altukhov, S., & Nauright, J. (۲۰۱۸). The new sporting Cold War: implications of the Russian doping allegations for international relations and sport. *Sport in Society*, ۲۱(۸), ۱۱۲۰-۱۱۳۶.
- Anderson, J. (۲۰۱۴). *Match fixing and money laundering*. Paper presented at the Annual Socio-Legal Studies Association Conference, Robert Gordon University, Aberdeen. ۹-۱۱.
- Andreff, W. (۲۰۱۷). Complexity Triggered by Economic Globalisation—The Issue of On-Line Betting-Related Match Fixing. *Systems*, ۵(۱), ۲-۱۸.

- Andreff, W. (2019). Global Criminal Networking in Sport: Online Betting-Related Match-Fixing. In *An Economic Roadmap to the Dark Side of Sport* .1-18
- Basu, G. (2014). Concealment, corruption, and evasion: A transaction cost and case analysis of illicit supply chain activity. *Journal of Transportation Security*, 7(3), 209-226 .
- Birley, D. (1993). *Sport and the Making of Britain*: Manchester University Press. 1-341.
- Cartier-Bresson, J. (1997). Corruption networks, transaction security and illegal social exchange. *Political studies*, 48(3), 463-476 .
- Castells, M. (2011). Network theory| A network theory of power. *International journal of communication*, 8-15.
- Chang, Z. (2018). Understanding the corruption networks revealed in the current Chinese anti-corruption campaign :A social network approach. *Journal of Contemporary China*, 27(113), 735-747 .
- Chappelet, J.-L. (2016). Autonomy and governance: Necessary bedfellows in the fight against corruption in sport. *Global corruption report: Sport*, 16.1-22.
- Cooley, A., & Sharman, J. (2015). Blurring the line between licit and illicit: transnational corruption networks in Central Asia and beyond. *Central Asian Survey*, 34(1), 11-28 .
- Costa, J. (2017). Networks and illicit associations in corrupt exchanges: representing a gelatinous system in Italy. *Global Crime*, 18(4), 353-374 .
- Costa, J. (2018). The globalised network of a dirty game: Match-fixing, illegal betting and transnational organised crime in Italian football. *Global Crime*, 19(2), 125-145 .
- Costa, J. (2021). Revealing the networks behind corruption and money laundering schemes: an analysis of the Toledo-Odebrecht case using social network analysis and network ethnography 1-35.
- Diviák, T., Dijkstra, J. K., & Snijders, T. A. (2019). Structure, multiplexity, and centrality in a corruption network: the Czech Rath affair. *Trends in organized crime*, 22(3), 274-297 .

- Fazekas, M., & Tóth, I. J. (2016). From corruption to state capture: A new analytical framework with empirical applications from Hungary. *Political Research Quarterly*, 69 (2). 320-334.
- Fazekas, M., & Wachs, J. (2020). Corruption and the network structure of public contracting markets across government change. *Politics and Governance*, 12(2), 153-166 .
- Feltes, T. (2013). Match fixing in western Europe. In *Match-Fixing in International Sports*. pp: 15-30 .
- Forrest, D. (2012). The Threat to Football from Betting-Related Corruption. *International Journal of Sport Finance*, Vol. 7 Issue 2, p 99-116.
- Forster, J. (2016). Global sports governance and corruption. *Palgrave Communications*, 2(1), 1-4.
- Geeraert, A. (2017). ‘Bad barrels’: Corruption in international sport federations. In *Corruption in Sport*. pp: 45-61.
- Henry, I. P., & Nassis, P. (1999). Political clientelism and sports policy in Greece. *International Review for the Sociology of Sport*, 34(1), 43-61 .
- Hudon, P.-A., & Garzón, C. (2016). Corruption in public procurement: entrepreneurial coalition building. *Crime, Law and Social Change*, 66(3), 291-311 .
- Husted, B. W. (1994). Honor among thieves: A transaction-cost interpretation of corruption in third world countries. *Business ethics quarterly*, 17-27 .
- Jancsics, D. (2015). “A friend gave me a phone number”—brokerage in low-level corruption. *International Journal of Law, Crime and Justice*, 43(1), 68-87 .
- Jancsics, D., & Jávora, I. (2012). Corrupt governmental networks. *International Public Management Journal*, 15(1), 62-99 .
- Junghagen, S., & Aurvandil, M. (2020). Structural Susceptibility to Corruption in FIFA: a Social Network Analysis. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 12(4), 655-677.
- Kihl, L. A. (2017). Micro view: Individual and group explanations of sport corruption. *Corruption in Sport*, 30-44 .

- Kihl, L. A., Skinner, J., & Engelberg, T. (2017). Corruption in sport: understanding the complexity of corruption. In: Taylor & Francis. 1-8.
- Kravtsova, M., & Oshchepkov, A. Y. (2019). Market and network corruption. *Higher School of Economics Research Paper No. WP BRP*, 2019. 1-48.
- Kusiak, J. (2019). Rule of law and rules-lawyering: legal corruption and 'reprivatization business' in Warsaw. *International Journal of Urban and Regional Research*, 43(3), 589-596.
- Lambert, R. (2021). Land trafficking and the fertile spaces of legality. *International Journal of Urban and Regional Research*, 45(1), 21-38 .
- Lambsdorff, J. G. (2002). Making corrupt deals: contracting in the shadow of the law. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 48(3), 221-241 .
- Maennig, W. (2005). Corruption in international sports and sport management: Forms, tendencies, extent and countermeasures. *European Sport Management Quartely*, 5(2), 187-225 .
- Manoli, A. E., & Janečić, D. (2021). Challenges to the role of media in reporting sport corruption: Insights from reporters in Balkan countries. *International Review for the Sociology of Sport*, 56(6), 842-888.
- Mason, D. S., Thibault, L., & Misener, L. (2006). An agency theory perspective on corruption in sport: The case of the International Olympic Committee. *Journal of Sport Management*, 20(1), 52-73 .
- Matheson, V. A., Schwab, D., & Koval, P. (2018). Corruption in the bidding, construction and organisation of mega-events: An analysis of the Olympics and World Cup. In *The Palgrave Handbook on the economics of manipulation in sport*. pp: 257-278.
- Nielsen, R. P. (2003). Corruption networks and implications for ethical corruption reform. *Journal of Business Ethics*, 42(2), 125-149 .
- Numerato, D. (2009). The media and sports corruption: An outline of sociological understanding. *International Journal of Sport Communication*, 2(3), 261-273 .
- Paradiso, E. (2016). Football, clientelism and corruption in Argentina: an anthropological inquiry. *Soccer & Society*, 17(4), 480-498 .

- Park, J.-H., Choi, C.-H., Yoon, J., & Girginov, V. (2019). How should sports match fixing be classified? *Cogent Social Sciences*, 1-11.
- Philippou, C. (2019). Towards a unified framework for anti-bribery in sport governance. *International Journal of Disclosure and Governance*, 16(2), 83-99 .
- Pianezzi ,D., & Grossi, G. (2020). Corruption in migration management: A network perspective. *International Review of Administrative Sciences*, 86(1), 152-168 .
- Rothstein, B. (2011). *The quality of government: Corruption, social trust, and inequality in international perspective*: University of Chicago Press. 317-320 .
- Tarricone, P. & Luca, J. (2002). Successful teamwork: A case study, in Quality Conversations, Proceedings of the 25th HERDSA Annual Conference, Perth, Western Australia, 7-10 July 2002: pp 640-646.
- Tzeng, C.-C., & Lee, P.-C. (2021). Understanding match-fixing from the perspective of social capital: A case study of Taiwan's professional baseball system. *International Review for the Sociology of Sport*, 56(4), 558-577 .
- Wang, Y. (2020). A Network-Exchange Approach to Corruption: Brokers and Institution Spanning in A Chinese Corruption Network. *Deviant Behavior*, 41(12), 1636-1649.
- Yilmaz, S., Manoli, A. E., & Antonopoulos, G. A. (2019). An anatomy of Turkish football match-fixing. *Trends in organized crime*, 22(4), 375-393.
- Younus, T. S., Al-Alusi, A., Ahmad, R., & Obaidat, M. (2019). Synergism Paradigm and Effective Teamwork Mechanism. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering (IJITEE)*, 1-8.
- Yu, K.-H., Kang, S.-D., & Rhodes, C. (2020). The partial organization of networked corruption. *Business & Society*, 59(7), 1377-1409 .